

PASIŪLYMAS

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS
CIVILINIO PROCESO KODEKSO NR. IX-743 737 ir 739 STRAIPSNIŲ
PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO Nr. XIIP-4497**

Siūloma keisti			Pasiūlymo turinys
Str.	Str. d.	P.	
2			Argumentai: Šiuo metu vyrauja praktika, kai vykdydami išieškojimą iš asmens pajamų – darbo užmokesčio, pensijų (tarp jų ir neįgalių asmenų gaunamų netekto darbingumo pensijų) bei kitų periodinių pajamų – antstoliai nepalieka „skolininkui“ lėšų net minimaliam išgyvenimui. Išieškojimas vykdomas iš bet kokio dydžio pajamų – net ir tokių, kurios savaime per mažos, nepakankamos esminių, gyvybiškai svarbių žmogaus poreikių patenkinimui, net ir tada, kai tai yra vienintelis pragyvenimo šaltinis. Į mane kaip Seimo narį nuolat kreipiasi žmonės, iš kurių senatvės ar neįgalumo pensijų vykdant išieškojimą pragyvenimui paliekamos nykstamai mažos sumos, kartais nesiekiančios nė 100 Eur. Dažniausiai tokie žmonės dėl objektyvių priežasčių – amžiaus ar ligos – nėra pajėgūs susirasti kito pajamų šaltinio, todėl gyvena pusbadžiu, negalėdami tinkamai apšildyti būsto, nusipirkti būtinų vaistų, nuvykti pas gydytoją, jau nekalbant apie kultūrinių poreikių patenkinimą. Noriu pabrėžti, kad minimaliam išgyvenimui akivaizdžiai nepakankamos sumos paliekamos ir tuo atveju, kai vykdomas išieškojimas iš Vyriausybės nustatytos minimaliosios mėnesinės algos (MMA) dydžio neviršijančio darbo užmokesčio ir jam prilygintų išmokų bei davinių dalies. Jei MMA dydžio pajamas gaunantis asmuo gyvena vienas, iš jų pagal CPK 736 straipsnyje nustatytą reglamentavimą išskaičiuojant 20 proc., pragyvenimui lieka 207,2 Eur, o 50 proc. – 148 Eur. Jei MMA dydžio pajamas gaunantis asmuo vienas augina vaiką, išskaičiuojant 20 proc. jam pragyvenimui lieka 219,8 Eur, o 50 proc. – 157 Eur. Lietuvos statistikos departamentas, periodiškai atlikdamas gyventojų pajamų ir gyvenimo sąlygų tyrimą, nustato ir skelbia duomenis, kokia mažiausia pinigų suma reikalinga įprastiniams poreikiams patenkinti. Pastarojo tyrimo duomenimis, 2014 m. ši mažiausia suma 5 didžiuosiuose Lietuvos miestuose buvo 319 Eur per mėnesį, kituose miestuose – 289 Eur, kaime – 260 Eur, vienam gyvenančiam asmeniui – 395 Eur, vieną vaiką auginančiam žmogui – 289 Eur. Palyginus šias sumas su aukščiau nurodytomis sumomis, kurios lieka vykdomant išieškojimą iš MMA dydžio pajamų, akivaizdu, kad skolininkams paliekamos sumos neužtikrina minimalaus išgyvenimo net ir tada, kai vykdomas išieškojimas iš MMA dydžio pajamų, jau nekalbant apie atvejus, kai pajamos mažesnės. Tokia padėtis pažeidžia žmogaus teises patenkinti esminius, gyvybiškai

		svarbius poreikius, Lietuvos Respublikos Konstitucijos, taip pat tarptautinių teisės aktų saugomą teisę į gyvybę ir asmens orumą. Esu įsitikinęs, kad aukščiau aprašytą praktiką draudžia Lietuvos Respublikos civilinis proceso kodeksas, kurio 668 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas apribojimas, kad <i>vykdant išieškojimą iš fizinių asmenų, išieškojimas negali būti nukreipiamas į pinigų sumą, neviršijančią Vyriausybės nustatytos vienos minimaliosios mėnesinės algos (MMA)</i>. Kokia yra šio apribojimo prasmė ir taikymo ribos, išaiškino Vilniaus apygardos teismas 2015-01-27 nutartyje civilinėje byloje 2S-730-656/2015: teismas nurodė, kad šis apribojimas taikomas bet kokioms lėšoms, neviršijančioms minimaliosios mėnesinės algos dydžio (išskyrus lėšas, į kurias išieškojimo apskritai negalima nukreipti), kaip nepagrįstus atmetė argumentus, esą jis taikomas tik grynųjų pinigų sumai arba tik sumoms, išieškomoms iš darbo užmokesčio ar jam prilygintų lėšų, bei pažymėjo, kad šiuo apribojimu „<i>siekiama apsaugoti skolininko interesus ir užtikrinti minimalius, būtiniausius asmens kasdieninius poreikius. Todėl šis ribojimas galimas bet kokioms lėšoms, išskyrus CPK 739 straipsnyje nurodytas sumas, į kurias apskritai negalima nukreipti išieškojimo. Tačiau šis išieškojimo ribojimas galimas tik vienoms pajamoms.</i>“. Toks CPK 668 straipsnio 1 dalies nuostatos išaiškinimas atitinka Lietuvos Aukščiausiojo Teismo formuojamoje teismų praktikoje pateiktą išaiškinimą, kad CPK 668 straipsnyje įtvirtintu apribojimu įstatymų leidėjas, siekdamas įgyvendinti konstitucinius proporcingumo, teisingumo ir socialinės darnos principus, nustatė absoliučią neliečiamybę tai skolininko turto daliai, kuri būtina esminiems ir gyvybiškai svarbiems poreikiams patenkinti, todėl iš jos negali būti išieškoma, net jei skola kreditoriui nebūtų gražinta: „<i>Istatymų leidėjas, detalizuodamas konstitucinį nuosavybės teisių apsaugos ir subjektų lygiateisiškumo principus, CPK normose, reglamentuojančiose išieškojimo iš skolininko turto tvarką, nustato skolininko ir kreditoriaus interesų pusiausvyrą: skolininkui, nevykdančiam savo įsipareigojimų, gali būti taikomos turtinio poveikio priemonės ir skola išieškoma priverstinai; kartu yra saugomi ir ginami kreditoriaus, sąžiningai įvykdžiusio savo prievolės, interesai. Kita vertus, įgyvendinant kitus Konstitucijoje įtvirtintus principus (proporcingumo, teisingumo bei socialinės darnos) vykdymo procese tam tikrai skolininko turto daliai, kuri būtina esminiems ir gyvybiškai svarbiems poreikiams patenkinti, yra nustatyta absoliuti neliečiamybė, todėl iš jos negali būti išieškoma (CPK 668 straipsnis), net jei skola kreditoriui nebūtų gražinta.</i>“ (pabraukta mano, biuletenis „Teismų praktika“ Nr. 28). Nepaisant pacituotos teismų praktikos, dauguma antstolių, kurių poziciją remia ir Socialinės apsaugos ir darbo bei Teisingumo ministerijos, nepripažįsta gyvybiškai svarbiems poreikiams patenkinti būtinos skolininko turto dalies absoliučios neliečiamybės, teigdami, neva CPK 668 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas apribojimas neturįs būti taikomas išieškojimui iš darbo užmokesčio ir jam prilygintų pajamų. Ši pozicija grindžiama įvairiais argumentais – pradedant teiginiu, neva apribojimas turįs būti taikomas tik grynųjų pinigų sumai, nes taip nurodyta Sprendimų vykdymo instrukcijoje (nors šį argumentą kaip nepagrįstą jau atmetė Vilniaus apygardos teismas 2015-01-27 nutartyje civilinėje byloje 2S-730-656/2015), ir baigiant interpretacija, neva CPK 668 straipsnis neturįs būti taikomas, kai taikomas
--	--	--

		CPK 737 straipsnis, reglamentuojantis išskaitų iš skolininko darbo užmokesčio ir kitų jo pajamų dydį. Tos pačios pozicijos laikosi ir pirmosios, ir apeliacinės instancijos teismai – bylos sprendžiamos skurstančių žmonių nenaudai, masiškai atmetinėjant jų prašymus neleisti nukreipti išieškojimo į MMA neviršijančią lėšų dalį, nes tai vienintelis jų pragyvenimo šaltinis. Pavyzdžiui, Šiaulių apygardos teismas 2016 m. vasario 23 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. 2S-193-347/2016 paliko nepakeistą Radviliškio raj. apylinkės teismo sprendimą atmesti pensininko prašymą neleisti nukreipti išieškojimo į jo gaunamą 159,20 Eur senatvės pensiją, o 2016 m. kovo 22 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. 2S-289-357/2016 paliko nepakeistą Šiaulių apylinkės teismo 2015 m. gruodžio 28 d. nutartį, kuria atmestas neįgalaus žmogaus prašymas neleisti nukreipti išieškojimo į jo gaunamas nukentėjusiųjų asmenų valstybinę pensiją ir invalidumo/netekto darbingumo pensiją, kurių suma neviršija MMA. Šiais ir kitais analogiškais sprendimais formuojama teismų praktika, prieštaraujanti tai praktikai, kurią suformavo Vilniaus apygardos teismas 2015-01-27 nutartyje civilinėje byloje 2S-730-656/2015 ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas išaiškinimu apie absoliučią neliečiamybę, taikomą skolininko turto daliai, kuri būtina patenkinti gyvybiškai svarbius poreikius. Rezultatas – daugybė absoliučiaje skurde ir neviltyje gyvenančių žmonių, kurių teisės į gyvybę ir asmens orumą ciniškai pažeidžiamos, paliekant minimaliam išgyvenimui nepakankamas sumas. Akivaizdu, kad šią padėtį būtina skubiai keisti, įstatyme atskirai įtvirtinant draudimą nukreipti išieškojimą į asmens išgyvenimui būtiną pajamų dalį. Nors absoliutaus skurdo riba, t. y. pinigų suma, reikalinga minimaliems poreikiams patenkinti, šiuo metu Lietuvoje nėra nustatoma, o Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija, kurią jau antrus metus raginu tai padaryti, vilkina šios ribos nustatymą, tačiau įstatyme nustatant esminių, gyvybiškai svarbių poreikių patenkinimui reikalingą pajamų dalį galima remtis aukščiau pacituotu Lietuvos statistikos departamento tyrimu. Pasiūlymas: Papildyti 739 straipsnį nauja 1 dalimi ir ją išdėstyti taip: (Negalima išieškoti iš sumų, kurios priklauso skolininkui kaip): „1) skolininko pajamų dalis, neviršijanti Lietuvos statistikos departamento skelbiamos mažiausios pinigų sumos, reikalingos įprastiniams poreikiams patenkinti, jei tai yra vienintelės asmens pajamos.“
--	--	---

Teikia
Seimo narys

Naglis Puteikis